

De Brabantse Waterlinie

Op 24 juni gaan Lions Oosterschelde op excursie naar de West Brabantse Waterlinie de fortificaties bekijken, het Ravelijn bezoeken en een kijkje nemen in het Markiezenhof, "Een van de Top 100 van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg".

Ons lid Jan van den Boom gaf alvast een indruk van datgene wat we gaan bekijken op die dag met onze dames.

In Nederland is water vaak ingezet als verdedigingsmiddel. Ook de **West Brabantse Waterlinie** is hiervan een goed voorbeeld en is een van de oudste militaire verdedigingslijnen van Nederland. De linie bestaat uit een aaneenschakeling van forten, vestingen en inundatiegebieden in het westen van Noord Brabant die tijdens de Tachtigjarige Oorlog werden aangelegd.

De verdedigingslinie werd aangelegd in 1628 tussen de vier forten Henricus bij Steenberg, Pinssen, Moermont, De Roovere en de vestingwerken van Bergen op Zoom met de watergang de Grebbe, de moervaart De Zoom en het fort De Waterschans aan de voormalige haven van Bergen op Zoom.

De Mozesbrug bij Fort Roovere.

De linie moest bescherming bieden tegen een Spaanse aanval vanuit het oosten. Wanneer er gevaar dreigde, konden er door een ingenieus systeem van sluizen grote stukken land onder water worden gezet. Een laag van 40 à 50 centimeter water was al voldoende om een gebied niet doorwaadbaar of doorvaarbaar te maken.

Eenmaal onder water duurde het jaren voordat het water weer was weggetrokken. Alles bij elkaar opgeteld stond het gebied zo'n 50 jaar onder water.

Het Ravelijn

De totale Waterlinie sloot aan op de vestingwerken van Bergen op Zoom bij de fortificatie **Het Ravelijn**. Dit is een van de weinige overblijfsels van de roemruchte vestingwerken met ondergrondse gangen en de Kazematten, gebouwd door Menno van Coehoorn.

De Bergse vesting was een belangrijk onderdeel van de Zuiderwaterlinie en bewaakte de toegang vanuit het zuiden naar Holland en Zeeland.

Het fort **De Waterschans** werd in 1584 in opdracht van Willem van Oranje gebouwd ter bescherming van de open verbinding van de haven aan de Oosterschelde.

Een ander onderdeel van de Waterlinie was **De Grebbe**. Deze werd dwars door Bergen op Zoom gegraven in de dertiende eeuw, richting de haven, oorspronkelijk als afwateringskanaal. In de veertiende

eeuw kwam daar de functie van turfvaart bij: ten noorden van de stad was men begonnen met het winnen van turf, die natuurlijk moest worden afgevoerd. In de 13e en 14e eeuw haalden lakenvolders, ververs en leerlooiers het water dat ze voor hun ambacht nodig hadden, uit de Grebbe. Maar deze gebruikten de Grebbe ook om te lozen, totdat in de zestiende eeuw de vervuiling te groot was geworden. De Grebbe werd van een watergang een stadsriool onder [Bergen op Zoom](#) en verloor door overkluizingen zijn functie als turfvaart.

Begin veertiende eeuw werd aansluitend op de Grebbe de **Moervaart De Zoom** aangelegd omdat in 1339 een nieuw veengebied ten zuiden van Wouw voor vervening beschikbaar kwam. De Zoom ontspringt aan de noordkant van de Kalmthoutse Heide. De loop van de Zoom naar het Ravelijn werd in 1530 verlegd naar de noordelijke gracht (Noordvest) en het havenkanaal.

In de periode 1583-1610 verviel de functie als turfvaart omdat de vervening stil lag door oorlogshandelingen in de omgeving. De Zoom kreeg vervolgens een belangrijke functie in de **West-Brabantse Waterlinie** (voltooid in 1628). Deze verdedigde de omgeving van Bergen op Zoom door inundatie.

Na de lunch bezoeken we ook nog het Markiezenhof, het behoort tot de 'Top 100 van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg'

Het Markiezenhof.

Het **Markiezenhof** is een laatgotisch stadspaleis in Bergen op Zoom. Het was de residentie van de heren en later de markiezen van Bergen op Zoom. Het is één van de mooiste laatgotische stadspaleizen van West-Europa.

Dit paleis werd aan het einde van de 15e eeuw (1485) gebouwd onder leiding van de Mechelse bouwmeesters Antoon Keldermans en Rombout Keldermans in opdracht van Jan II van Glymes, heer van Bergen op Zoom

In het Markiezenhof bevindt zich onder meer een historisch museum, een kermismuseum en een spotprentenmuseum.

